

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

БУРКАЛЬ ВІТА СЕРГІЇВНА

УДК 343.9:343.851

**ПРОТИДІЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІЙ ОРГАНІЗОВАНІЙ
ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ**

12.00.08 – кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук**

Ірпінь – 2019

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі кримінального права та кримінології Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Топчій Василь Васильович,
Університет державної фіскальної служби України,
директор Навчально-наукового інституту права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Мисливий Володимир Андрійович,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
професор кафедри публічного права

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

Сахарова Олена Борисівна,
Державний науково-дослідний інститут МВС України,
начальник 3-го відділу науково-дослідної
лабораторії кримінологічних досліджень
та проблем запобігання злочинності

Захист відбудеться «06» квітня 2019 року о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 27.855.03 в Університеті державної фіскальної служби України за адресою: 08205, Київська область, м. Ірпінь, вул. Університетська, 31

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Університету державної фіскальної служби України за адресою: 08205, Київська область, м. Ірпінь, вул. Університетська, 31

Автореферат розіслано «04» березня 2019 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. В. Грицюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Світові глобалізаційні процеси, а також перманентне зближення України із Європейським Союзом поряд із позитивними явищами та процесами ставлять перед правоохоронною системою України нові виклики та завдання. Основні з них пов'язані із необхідністю вироблення дієвих моделей та стратегій протидії транснаціональній злочинності. Вивчення структури та динаміки організованої злочинності в Україні свідчить про стійку тенденцію до транснаціоналізації останньої, створення розгалуженої інфраструктури злочинної діяльності як на території України, так і за кордоном. Більше того, необхідно звернути увагу на якісні зміни у структурі транснаціональних організованих злочинних угруповань, для яких усе більш характернішою є мережева організація, наявність системи корупційних зв'язків, формування тіньових інституцій впливу на політичні процеси в Україні.

Незважаючи на значні зусилля правоохоронних органів, транснаціональна організована злочинність якісно змінюється у бік вироблення нових технологій злочинної діяльності, проникнення та встановлення контролю за окремими сегментами економіки та створенням системи корумпованих зв'язків для забезпечення максимального злочинного результату.

Так, упродовж 2013 року окремими підрозділами Національної поліції України припинено діяльність 172 організованих злочинних груп (далі – ОЗГ) і злочинних організацій (далі – ЗО), в тому числі викрито 10 бандугруповань, 2014 року – відповідно, 155, 2015 року – 123, 2016 року – 102, упродовж 2017 року – 172, з них підрозділами захисту економіки – 43. Згідно з даними проведеного аналізу результатів роботи Національної поліції України за 12 місяців 2017 року однією з актуальних загроз для України є діяльність транснаціональної організованої злочинності. Упродовж 2017 року виявлено 7 ОЗГ та ЗО з транснаціональними зв'язками¹

У зв'язку з цим питання ефективної протидії транснаціональній організованій злочинній діяльності у сфері економіки має неабияку актуальність в умовах сьогодення і повинно стати предметом пильної уваги з боку правоохоронних органів, науковців та громадськості.

Теоретичним основам протидії транснаціональній організованій злочинності присвячено роботи М. Г. Вербенського, О. М. Бандурки, П. Д. Біленчука, В. В. Голіни, О. М. Джузи, А. Д. Дорошенка, В. М. Дрьоміна, Г. П. Жаровської, А. П. Закалюка, Н. А. Зелінської, О. В. Козаченко, В. А. Мисливого, Г. П. Пожидаєва, О. С. Проневича, І. В. Пшеничного, Е. В. Расюка, О. Б. Сахарової, Є. Д. Скулиша, Ю. Ю. Сорочика, В. В. Топчія, О. Ю. Шостко та інших дослідників.

Визнаючи значимість здобутків означених науковців, потрібно зазначити, що ступінь розробленості цієї проблеми досі ще не є достатнім. Більшість робіт зосереджено на дослідженнях питань протидії традиційним формам

¹ Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі : офіційний сайт Генеральної прокуратури України URL : https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&libid=100820&c=edit&_c=fo (дата звернення 10.10.2018).

транснаціональної злочинної діяльності – наркобізнесу, торгівлі людьми, органами і тканинами, нелегальній міграції, незаконній торгівлі зброєю. Комплексних досліджень питань протидії транснаціональній організованій злочинності саме у сфері економіки досі ще не проведено. Вироблення дієвої стратегії протидії саме транснаціональній організованій злочинності у нашій країні додатково ускладнюється відносною новизною цього явища, що створює значні перешкоди для роботи державних інституцій у зв'язку з відсутністю апробованого досвіду.

Водночас сучасні загрозливі тенденції транснаціональної злочинності економічної спрямованості вимагають від представників правової науки формування комплексу доктринально обґрунтованих рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності протидії цьому явищу. Зокрема, нового наукового аналізу потребують: сутність та ознаки транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки у нормативному та кримінологічному аспектах; стан правового регулювання протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки; кримінологічна характеристика транснаціональної організованої економічної злочинності; особливості функціонування транснаціональних організованих злочинних угруповань у сфері економіки; кримінологічна характеристика їхніх учасників; основні напрями вдосконалення організаційно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів у протидії транснаціональній економічній злочинності; питання організації міжнародно-правового співробітництва щодо протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки.

Україна, враховуючи стан євроінтеграційних процесів та ситуацію на Сході нашої країни, має враховувати та дотримуватися всіх вимог, що висувуються їй європейською спільнотою, особливо пов'язаних із проголошеною політикою щодо протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки. У першу чергу, ці вимоги стосуються удосконалення взаємовідносин між Україною та іноземними державами, правоохоронними органами і громадянами з тим, щоб уникнути порушень прав та свобод, гарантованих і забезпечених державою, у тому числі економічної діяльності.

Наведене і зумовлює актуальність дисертації, яка спрямована на характеристику сучасної транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки та розроблення системи заходів протидії останній.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до Указу Президента України «Про затвердження Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю» від 21.10.2011 №1000/2011, п. 18 Плану заходів щодо реалізації Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.01.2012 № 53-р, Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 265, Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового

знищення на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1407-р, Постанови Верховної Ради України «Про концепцію судово-правової реформи в Україні» від 28.04.1992, Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 08.04.2008 № 311/2008, та є складовою частиною наукових досліджень Міністерства внутрішніх справ України, передбачених пп. 5.9, 5.10, 5.18, 6.6 та 6.24 Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років, затверджених Наказом МВС України від 16.03.2015 № 275, Плану заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затвердженого Кабінетом Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р.

Тема роботи затверджена Вченою радою Університету державної фіскальної служби України від 26 травня 2016 року (протокол № 2).

Мета і задачі дослідження. *Метою* дослідження є розроблення науково обґрунтованих заходів протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки на основі результатів комплексного кримінологічного аналізу її стану та тенденцій, причин й умов, наявність яких сприяє вчиненню транснаціональних злочинів у сфері економіки.

Для досягнення мети дослідження визначено такі *задачі*:

- вивчити стан наукової розробленості проблеми протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки;
- систематизувати основні визначення поняття «транснаціональна організована злочинність у сфері економіки», які існують у сучасній кримінології, з метою виявлення характерних ознак цієї злочинності;
- проаналізувати сучасний стан і тенденції транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки;
- надати кримінологічну характеристику осіб та злочинних груп, діяльність яких пов'язана з транснаціональною організованою злочинністю;
- визначити причини й умови організованої транснаціональної злочинності у сфері економіки;
- розробити систему загальносоціальних та спеціально-кримінологічних заходів протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки;
- запропонувати авторське визначення транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки як різновиду організованої злочинної діяльності у сфері легальної та нелегальної господарської діяльності;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення кримінального законодавства України з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду протидії транснаціональній організованої злочинності у сфері економіки.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності.

Предметом дослідження є протидія транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить система загальнонаукових та спеціально наукових методів і підходів, що забезпечили

об'єктивний аналіз досліджуваного предмета. З урахуванням специфіки теми, мети і задач дослідження використовувалися такі методи: *діалектичний метод* – застосовано для проведення повного і всебічного дослідження транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки (розділи 1–2); *теоретичного аналізу та синтезу* (індукція, дедукція, порівняння, аналогія, абстрагування, класифікація) – проаналізовано наукові погляди на проблему транснаціональної організованої злочинності, досліджено чинне законодавство, що регулює питання протидії їй, визначено та проаналізовано основні прояви транснаціональної організованої злочинності економічної спрямованості (підрозділ 1.1); *системно-структурний метод* – використано для дослідження детермінаційного комплексу транснаціональної злочинності у сфері економіки та системи протидії цьому явищу; *формально-логічні методи* – застосовано для тлумачення та розмежування основних понять досліджуваного явища (підрозділ 3.2); *порівняльно-правовий метод* – застосовано щодо порівняння положень законодавства України з відповідними положеннями законодавства інших держав та міжнародно-правових актів (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 3.1, 3.2); *соціологічні методи* дослідження у формі анкетування – надали змогу визначити сучасний стан протидії транснаціональної злочинності у сфері економіки в Україні (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.2).

Емпіричну базу дослідження складають результати анкетування 379 працівників оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції України та Служби безпеки України в 22 областях України, статистичні дані Верховного Суду, Генеральної прокуратури і Єдиного державного реєстру судових рішень, матеріали вивчення 128 кримінальних проваджень, пов'язаних з транснаціональними злочинами у сфері економіки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за характером та змістом розроблених проблем дисертація є одним із перших в Україні комплексних монографічних досліджень, що присвячене розгляду проблем протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки, що ґрунтується на кримінальному законодавстві України, практиці Європейського Союзу та законодавстві окремих країн світу.

Найістотнішими результатами дослідження, що зумовлюють його новизну і визначають внесок автора у розроблення зазначеної проблематики, є такі положення, висновки та пропозиції, зокрема:

вперше:

- сформульовано авторське визначення «транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки» як різновиду організованої злочинної діяльності у сфері легальної та нелегальної господарської діяльності;

- запропоновано доповнити статтю 255 КК України частиною 2 такого змісту: «вчинення дій, передбачених частиною першою з метою поширення своєї діяльності у сферу економіки інших держав, – карається позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна». Частина 2 чинної редакції ст. 255 КК України вважати частиною 3;

- запропоновано доповнити КК України статтею 436¹ «Дестабілізація національної економіки держави» такого змісту: «вплив на економіку держави для

послаблення економічної незалежності з метою проведення агресивної війни або до розв'язування воєнного конфлікту, а також виготовлення матеріалів із закликами до вчинення таких дій з метою їх розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів, – карається виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або позбавленням волі на строк до трьох років»;

удосконалено:

– класифікацію злочинів економічної спрямованості транснаціональної організованої злочинності в Україні;

– класифікацію загальносоціальних та спеціально-кримінологічних заходів протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки;

– наукові розробки з питань формування національної та міжнародної систем протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки;

дістали подальшого розвитку:

– наукові погляди щодо основних етапів (негативних проявів) становлення і розвитку транснаціональної організованої злочинності економічної спрямованості в Україні;

– наукові розробки щодо особливостей кримінологічної характеристики особистості членів транснаціональних організованих злочинних угруповань у сфері економіки;

– класифікація причин і умов транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що обґрунтовані за результатами дослідження положення і висновки використовуються та можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – у ході подальшого дослідження і вирішення проблем, пов'язаних із протидією транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки (акт впровадження ДНДІ МВС України від 29 серпня 2018 року);

– *законотворчій діяльності* – для удосконалення чинного кримінального законодавства України з питань реалізації заходів кримінально-правового забезпечення протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки (довідка Інституту законодавства Верховної Ради України від 22 жовтня 2018 року № 22/470-1-15-3; акт впровадження підкомітету з питань контролю за дотриманням законодавства у сфері запобігання і протидії корупції юридичними особами Комітету Верховної Ради України з питань запобігання і протидії корупції від 7 грудня 2018 року № 180/04/2322/18);

– *освітньому процесі* – для підготовки та проведення лекцій, семінарських і практичних занять з навчальних дисциплін «Кримінальне право. Особлива частина», «Кримінологія», «Кваліфікація окремих видів злочинів», «Кваліфікація злочинів, підслідних органам досудового розслідування Національної поліції України», «Правозастосування», «Профілактика злочинів», «Кримінологічна віктимологія», «Аналіз та прогноз злочинності» (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 29 жовтня 2018 року, акт впровадження ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом» від 18 вересня 2018 року);

– *практичній діяльності* – для організаційно-правового, методичного, інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки (акт впровадження Головного управління ДФС у Дніпропетровській області від 26 квітня 2017 року, акт впровадження в практичну діяльність Головного слідчого управління Національної поліції України від 26 листопада 2018 року).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною, завершеною науковою працею. Сформульовані в ній положення, узагальнення, висновки, рекомендації та пропозиції обґрунтовано на підставі самостійно проведених досліджень.

У тезах доповіді В. А. Некрасов, В. С. Полянська «Окремі нотатки щодо оцінки загроз тяжких злочинів та організованої злочинності за методологією socta» і В. А. Некрасов, В. С. Полянська «Запровадження та подальший розвиток інституту викривачів», автором самостійно досліджено особливості застосування методик протидії транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки.

Ідеї та розробки, що належать співавторам, разом з якими були опубліковані наукові доповіді, в дисертації не використовувалися. Для аргументації окремих положень дисертації використовувалися наукові праці інших учених, на які обов'язково зроблено посилання.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення, висновки й практичні рекомендації, викладені у дослідженні, обговорювалися на засіданні кафедри кримінального права та кримінології Університету державної фіскальної служби України. Результати дослідження були оприлюднені на 4 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та круглих столах, зокрема: «Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України» (м. Київ, 30 вересня 2016 р.); «Роль інституту викривачів у запобіганні та протидії корупції» (м. Київ, 2 листопада 2018 р.); «Актуальні питання економіки, фінансів, обліку, управління та права: теорія і практика» (м. Полтава, 22 грудня 2018 р.); «Криміналістичні та кримінально-процесуальні засоби оптимізації досудового розслідування» (м. Одеса, 15 листопада 2018 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертаційному дослідженні, відображено в 9 наукових публікаціях, серед яких чотири наукові статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття – у зарубіжному періодичному виданні та чотири тези доповідей, опублікованих у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, круглих столів.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 234 сторінку, із них основного тексту – 181 сторінка, список використаних джерел – 29 сторінок (272 найменувань) та чотири додатки на 24 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, розкриваються стан її наукової розробленості та науково-теоретична основа, зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами; визначаються об'єкт, предмет, мета, задачі та методи дослідження; висвітлюється наукова новизна, практичне значення отриманих результатів та форми їхньої апробації, зазначено структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правові основи протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Теоретичні дослідження проблеми протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки» розглянуто основні теоретико-правові підходи щодо протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки.

Зазначено, що транснаціональна організована злочинність у сфері економіки є відносно новим та малодослідженим феноменом для українського суспільства, оскільки виникла і сформувалася не раніше 90-х років ХХ століття шляхом трансформації внутрідержавної організованої злочинності, та залишається переважно латентним явищем.

Питання транснаціональної організованої злочинності досліджується в ряді галузевих юридичних наук, перш за все в кримінології, кримінальному праві, міжнародному праві, криміналістиці. Основні роботи, присвячені вивченню цього явища в Україні, з'явилися порівняно нещодавно, на межі ХХ–ХХІ стст., на відміну від зарубіжних, які висвітлюють проблеми транснаціональної організованої злочинності вже кілька десятиліть.

Зазначено, що серед наявних робіт чільне місце посідають кандидатські дисертації І. В. Пшеничного, Г. П. Пожидаєва, А. Д. Дорошенка, а також докторська дисертація М. Г. Вербенського, в яких представлений аналіз ряду аспектів протидії цьому виду злочинності. Насамперед доволі детально проаналізовано питання протидії транснаціональному організованому наркобізнесу, торгівлі людьми, органами і тканинами людського тіла, нелегальній міграції. Одним з перших на дисертаційному рівні досліджень проблем транснаціональної злочинності стала робота І. В. Пшеничного «Організована транснаціональна злочинність і роль правоохоронних органів у протидії їй» (2000 р.).

Підсумовано, що факторами, які обумовили поширення цього явища, стали процеси масштабного перерозподілу (фактично розкрадання) державної і колективної власності наприкінці 80-х – на початку 90-х років, відсутність належної правової бази, слабкий державний контроль, недосконалість кредитно-фінансової системи, економічна і юридична необізнаність значної частини населення, керівників і підприємців, корумпованість державних посадовців, відсутність у правоохоронних органів досвіду щодо протидії цьому сегменту злочинності.

У підрозділі 1.2 «Поняття та зміст транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки» проаналізовано загальні підходи до визначення поняття «транснаціональний злочин», що є широкою концепцією і включає різні

види злочинів, які в основному можуть бути віднесені до категорій організованої злочинності, корпоративних злочинів, професійних і політичних злочинів, деколи до кількох категорій злочинів одночасно.

Власне бачення щодо транснаціональної організованої злочинності світова спільнота виклала ще 1988 року на Міжнародному симпозиумі з організованої злочинності в Санкт-Клауді. У результаті обговорення 84 учасники із 46 країн-членів Інтерполу взяли за основу робочу формулу, відповідно до якої цей феномен розумівся як будь-яка постійна участь групи людей або організації у злочинній діяльності, основна мета якої – отримувати прибуток усюди, незважаючи на наявність державних кордонів.

Досліджено позиції сучасних науковців щодо визначення транснаціональної організованої злочинності як системного функціонування злочинних організацій і співтовариств, що мають розгалужену мережу філій в інших країнах, які використовують міжнародні зв'язки для постійного здійснення глобальних незаконних операцій, пов'язаних з переміщенням потоків інформації, грошей, фізичних об'єктів, людей, інших матеріальних і нематеріальних ресурсів через державні кордони з метою використання сприятливої ринкової кон'юнктури в одній або декількох іноземних державах для одержання істотної економічної вигоди, а також для ефективного ухилення від соціального контролю за допомогою корупції, насильства й використання протиріч і прогалин у системах кримінального законодавства та правосуддя різних країн; визначення поняття транснаціональної організованої злочинності як функціонування злочинних організацій і співтовариств, які мають розгалужену мережу філій в інших державах, що використовують міжнародні зв'язки для постійного здійснення незаконних операцій, пов'язаних із переміщенням потоків інформації, грошей, фізичних об'єктів, людей, інших матеріальних і нематеріальних засобів через державні кордони з метою використання сприятливої ринкової кон'юнктури в одній або декількох іноземних державах для отримання суттєвої економічної вигоди.

Узагальнено визначення, які надавалися міжнародним співтовариством, а також напрацювання українських та зарубіжних вчених, які сформулювали ряд характерних ознак сучасної транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки, а саме: множинність юрисдикції, або міжнаціональність; множинна «кримінальність»; специфічні мотиви злочинної діяльності: корисливі, направлені в остаточному випадку на отримання незаконних надприбутків; структурованість; гнучкість та мобільність; злочинна інноваційність; контроль; використання корупції з метою створення сприятливих умов, за яких такі групи можуть здійснювати власну діяльність.

На підставі узагальнення проаналізованого матеріалу сформульовано авторське визначення транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки.

У підрозділі 1.3 «Зарубіжний досвід протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки» розглянуто норми міжнародного законодавства та заходи протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки у зарубіжних країнах.

Правову основу протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні становлять кримінальне, кримінальне процесуальне законодавство, Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», норми адміністративного, митного, фінансового та інших галузей права, а також норми міжнародно-правових актів, серед яких конвенції та угоди, учасником яких є Україна.

Встановлено, що найважливішим серед міжнародно-правових документів є Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року, яка увібрала весь позитивний досвід міжнародно-правових документів, що існував у цій сфері, і спрямувала його на якомога ширше й повноцінне використання у боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю. Конвенція визначає ознаки транснаціональної організованої злочинності, містить конкретні пропозиції щодо криміналізації діянь, пропонує широкий набір заходів, спрямованих на протидію цьому виду злочинності. Наприклад, створення ефективної правової бази міждержавного співробітництва у питаннях протидії транснаціональній організованій злочинності, що надасть державам-учасникам широкі можливості у таких напрямках співробітництва.

Розділ 2 «Кримінологічна характеристика транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Аналіз кількісних і якісних показників транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки»* визначено причини й умови, які сприяють зростанню транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки.

Звернено увагу на відсутність інтегрованої офіційної статистики, що стосувалася б транснаціональної організованої злочинності, на сьогодні не мають і правоохоронні органи країн близького зарубіжжя, хоча, за різними оцінками науковців і фахівців, на території цих держав нараховується декілька сотень організованих злочинних угруповань, що мають розгалужені міжнародні зв'язки. За даними МВС України, більше 2 тис. громадян України залучені у світові транснаціональні злочинні формування. Вони мають стійкі зв'язки зі злочинними структурами країн СНД, Балтії, США, ФРН, Польщі, Угорщини, Туреччини та інших держав.

Зазначено, що в результаті стрімких процесів розвитку інформаційних, транспортних та інших технологій в Україні відбувається кількісна та якісна трансформація організованих злочинних угруповань. Якщо раніше організована злочинність розглядалася передусім як проблема у сфері забезпечення громадського порядку, то сьогодні вона є тим чинником, що несе загрозу для існування державності, незалежності органів законодавчої, виконавчої та судової влади, стабільності національних, міжнародних, фінансових, страхових, банківських інституцій. У більшості випадків члени організованих злочинних угруповань у своїй діяльності спираються на найновіші здобуття науки, техніки і технологій, за якими не встигає міжнародна та національна правова база.

Установлено, що у переважній більшості випадків вчинення транснаціональних економічних злочинів правоохоронними органами виявляються,

як правило, окремі рядові виконавці, а діяльність інших учасників (перш за все більш високого «рангу») і злочинної групи (організації) в цілому залишається невстановленою. Дії багатьох осіб кваліфікуються як вчинені одноособово або групою осіб, тоді як вивчення матеріалів кримінальних справ (проваджень) дає підстави вважати, що засуджена особа – це лише необхідна ланка у мережі організованої злочинної діяльності, факт наявності якої не був встановлений і доведений правоохоронними органами. Далеко не завжди вдається встановити і довести процесуальним шляхом наявність у виявлених організованих злочинних угруповань корупційних, міжнародних або навіть міжрегіональних зв'язків.

У підрозділі 2.2 «Напрями діяльності та особливості функціонування транснаціональних організованих злочинних угруповань у сфері економіки в Україні» встановлено, що основним фактором виникнення феномену транснаціональної економічної злочинності є процеси інтернаціоналізації сучасного світу, що характеризуються формуванням світового економічного ринку з тісними економічними зв'язками і взаємними інвестиціями, становленням міжнародних фінансових систем, систем міжнародних розрахунків, що дозволяють миттєво здійснювати фінансові операції за участі банківських установ кількох держав, розвитком технологій контейнерних перевезень, збільшенням масштабів міграції, виникненням багатонаціональних мегаполісів, «прозорістю» державних кордонів, безвізовим або спрощеним порядком перетинання кордону.

Звернено увагу, що глобалізація (інтернаціоналізація) дійсно є однією з основних тенденцій сучасного соціально-економічного розвитку держав. Її виникненню і розвитку наприкінці минулого – на початку нинішнього століття сприяли досягнення науково-технічної революції, вдосконалення і здешевлення транспорту і зв'язку, високий рівень розвитку масових комунікацій (Інтернет і його можливості, соціальні мережі, мобільний зв'язок та інші сегменти високих технологій).

Зазначено, що процес глобалізації торкнувся всіх сфер економічних відносин, змінивши їхні кількісні та якісні параметри. Рівень взаємозалежності окремих національних господарств досяг рівня, у ході якого виник якісно новий феномен – світова або глобальна економіка. Водночас процес глобалізації якісно змінив характер злочинності, яка дедалі частіше пов'язується з порушенням законів більш ніж однієї країни.

У підрозділі 2.3 «Кримінологічна характеристика особистості членів транснаціональних організованих злочинних угруповань у сфері економіки» визначено особливості кримінологічної характеристики учасників транснаціональних злочинних угруповань, що спрямована на виявлення та систематизацію даних про особистісні якості та рольовий статус членів цих угруповань, з метою пізнання особливостей механізму формування та функціонування таких злочинних об'єднань.

Звернено увагу, що здійснити відносно повне кримінологічне дослідження учасників транснаціональних злочинних угруповань важко у зв'язку з недостатністю статистичних даних, тіньовим характером діяльності та добре організованим захистом таких угруповань від соціального контролю, а також

недостатнім рівнем наукових досліджень цієї проблематики.

Зазначено, що наведена узагальнена кримінологічна характеристика особистості учасників транснаціональних злочинних угруповань матиме дещо умовний характер, оскільки особистості правопорушників, що належать до різних категорій транснаціональних економічних злочинів, мають свої відмінності (наприклад, особистість фальшивомонетника, контрабандиста).

Доведено, що члени транснаціональних організованих злочинних угруповань поділяються на лідерів (керівників) угруповання, членів умовної середньої ланки та безпосередніх виконавців злочинів. Лідерам й активним учасникам транснаціональних організованих злочинних угруповань економічної спрямованості притаманні такі характеристики, як: чоловіча стать, більш високий, порівняно із загальнокримінальними злочинцями, вік, часто відсутність кримінального минулого, високий соціальний статус, належний освітній та інтелектуальний рівень, відповідний рівень професійної підготовки, високий рівень знань і навичок у галузі інформаційних технологій, економіки, фінансів, міжнародної торгівлі, наявність досвіду зарубіжних поїздок, широке коло спілкування, високі комунікативні здібності, знання однієї або декількох іноземних мов. Учасники транснаціонального злочинного угруповання можуть бути громадянами різних держав.

Розділ 3 «Заходи протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Правове забезпечення протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки»* зазначено, що основні заходи протидії транснаціональній організованій економічній злочинності, безперечно, належать до внутрішньої компетенції кожної окремої держави. Водночас використання лише внутрішньодержавних заходів не є достатнім, у зв'язку з чим усе більшого значення у протидії цьому виду злочинності набуває міжнародне співробітництво держав.

Звернено увагу, що у найзагальнішому вигляді міжнародне співробітництво розуміють як специфічну діяльність держав та інших учасників міжнародного спілкування у сфері запобігання злочинності, боротьби з нею і поведення з правопорушниками.

Констатовано, що міжнародне співробітництво з протидії транснаціональній організованій злочинності відбувається на універсальному (глобальному), регіональному, субрегіональному та двосторонньому рівнях державами безпосередньо, а також у рамках міжнародних міжурядових організацій та традиційно виділяють два механізми співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю: договірно-правовий, або конвенційний механізм (укладення спеціальних угод) та інституціональний механізм (в рамках міжнародних організацій).

У підрозділі 3.2 *«Загальносоціальні заходи протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки в Україні»* зазначено, що вирішальну роль у протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки повинна відігравати держава, яка здатна виявити і реалізувати антикриміногенний потенціал суспільства, організувати у взаємодії з ним систему загальних і спеціальних заходів протидії, побудовану з урахуванням соціально-економічних,

історичних і культурних умов цього суспільства, закономірностей цього розвитку.

Звернено увагу на те, що запорукою успішної протидії цьому суспільно небезпечному явищу є організація надійно функціонуючої правоохоронної системи, жорсткого фінансового, банківського, валютного, податкового контролю, належно улаштованого кордону, чітко діючих митних та міграційних служб.

Визначено, що держава і суспільство повинні усвідомити реальну небезпеку транснаціональної організованої економічної злочинності у сфері економіки і виявити політичну волю для її запобігання. Це повинно проявитися у чітко сформульованій політиці, вираженій у державних програмах запобігання злочинності, та усіх практичних заходах, що вживаються державою.

Констатовано, що держава визначає основні напрями протидії, її пріоритети, цілі і завдання, формує нормативно-правову базу протидії, забезпечує планування, контроль і координацію заходів з урахуванням участі як правоохоронних органів, так і інших органів державної влади, міністерств, відомств, а також організовує фінансове, матеріально-технічне, кадрове та інше ресурсне забезпечення.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове розв'язання наукового завдання, що полягає в комплексному дослідженні протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки в Україні. До основних результатів, сформульованих на підставі дослідження законодавства, наукових джерел і правозастосовної практики, належать такі положення:

1. Визначено, що феномен транснаціональної злочинності як об'єкт наукового пізнання, досліджується усіма науками кримінально-правового циклу крізь призму їх предмета та об'єкта. Типові моделі та стратегії протидії транснаціональній злочинності обґрунтовано у межах кримінологічної науки з акцентуванням уваги на типових формах протидії наркобізнесу, торгівлі людьми та зброєю, незаконній міграції. Висвітлено окремі кримінологічні дослідження, присвячені аналізу транснаціональної злочинності у контексті функціонування кримінальних ринків. Сучасний стан наукового забезпечення протидії транснаціональній організованій злочинності перебуває у стані формування окремої теорії такої протидії у межах кримінології, в тому числі розробки уніфікованого понятійно-категоріального апарату та окреслення чітких меж об'єкта пізнання.

2. Доведено, що методологічним бар'єром формування усталеного понятійно-категоріального апарату є диверсифікація транснаціональної організованої економічної злочинності як явища. З'ясовано, що типовими транснаціональними злочинами у сфері економіки є: легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, транснаціональна корупція, кіберзлочинність, злочини у сфері інтелектуальної власності, контрабанда, незаконний обіг предметів мистецтва, злочини у кредитно-фінансовій сфері.

Запропоновано авторське визначення транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки – це організована злочинна діяльність у сфері легальної та нелегальної господарської діяльності, тобто у сфері виробництва,

обміну, розподілу та споживання матеріальних благ та послуг, у тому числі під прикриттям легальної діяльності, що здійснюється у двох та більше державах, характеризується корисливими мотивами, плануванням і належною підготовкою злочинів, розвинутою структурою, наявністю спеціальної цілі – вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів.

Встановлено, що ознаками транснаціональних економічних злочинів є: множинність юрисдикції (міжнаціональність), множинна кримінальність, специфічний мотив, структурованість та мобільність суб'єкта, кримінальна інноваційність, корумповані зв'язки як невід'ємний елемент інфраструктури.

3. Визначено, що на теренах України транснаціональна організована економічна злочинність є пострадянським феноменом, що зумовлено кардинальними змінами моделі політичних та економічних відносин. Витоки останньої сформовані у проявах організованої злочинності у радянські часи, зокрема окремих формах кримінального промислу. Становлення транснаціональних кримінальних зв'язків у радянський період відбувалось у сфері незаконного обігу культурних цінностей.

Виокремлено такі етапи становлення транснаціональної злочинності в Україні: перший етап: формування організованих злочинних угруповань економічної спрямованості у радянський період; другий етап: освоєння окремих форм кримінального промислу та встановлення зв'язків з організованими злочинними угрупованнями інших держав; третій етап: інтенсифікація взаємозв'язків організованої злочинності та тіншової економіки; четвертий етап: створення розгалуженої інфраструктури забезпечення діяльності організованих злочинних угруповань; п'ятий етап: транснаціоналізація організованих злочинних угруповань економічної спрямованості.

Висвітлено пріоритетні напрями діяльності вітчизняних транснаціональних організованих злочинних угруповань економічної спрямованості: різні види контрабанди, незаконне переміщення через кордон стратегічної та іншої промислової сировини, підакцизних продовольчих та промислових товарів, енергоресурсів, дорогоцінних металів, культурно-історичних цінностей, паливно-мастильних матеріалів, деревини, порушення прав інтелектуальної власності та незаконний вивіз капіталу за кордон.

4. Зазначено, що правове регулювання протидії транснаціональній злочинності здійснюється на міжнародному та національному рівнях. На міжнародному рівні: універсальні багатосторонні угоди, що регламентують протидію транснаціональній організованій злочинності в цілому або окремим транснаціональним злочинам; регіональні багатосторонні угоди з питань боротьби з транснаціональною організованою злочинністю; рішення ООН та інших міжурядових організацій; двосторонні угоди держав з питань протидії злочинності. На національному рівні: законодавство України; концепції, стратегії тощо.

У системі правового регулювання протидії транснаціональній організованій злочинності сформовані передумови для виокремлення окремої підгалузі міжнародного кримінального права – транснаціонального кримінального права, яке включає в себе матеріально-правові, процедурно-організаційні і превентивні

аспекти.

5. Відображено стан та структуру транснаціональної організованої злочинності на основі статистичних даних. Орієнтовним показником є кількість виявлених злочинних організацій та організованих злочинних угруповань з міжрегіональними та транснаціональними зв'язками. Констатовано тенденцію зростання встановлення корумпованих зв'язків організованих груп та злочинних організацій, що свідчить про підвищення рівня їхньої інфраструктури. Стабільно високою залишалася частка організованих груп та злочинних організацій з регіональними та міжнародними зв'язками.

6. Основними формами прояву транснаціональної організованої злочинності в Україні є: фальшивомонетництво, забезпечення функціонування кримінальних ринків, пов'язаних із незаконним переміщенням товарів, незаконний обіг предметів культури і давнини, комп'ютерні злочини, транснаціональна незаконна торгівля видами флори і фауни, що охороняються законом, незаконний обіг небезпечних відходів, злочинність у сфері обігу радіоактивних матеріалів, злочини, пов'язані з порушенням авторських і суміжних прав («інтелектуальне піратство»), легалізація злочинних доходів, транснаціональні корупційні діяння.

Досліджено, що ознаками транснаціональних організованих злочинних угруповань економічної спрямованості є: наявність одноособового лідера або колегіального органу керівництва, при якому управління здійснюється групою осіб (радою); ієрархічність та розподіл ролей учасників за функціональною ознакою, поділ угруповання на складові групи, наявність «охоронців», «контролерів» тощо; наявність матеріальної бази, що виявляється у створенні спільних грошових фондів; наявність офіційно зареєстрованих підприємств, акціонерних товариств, громадських організацій, фондів та інших структур, під прикриттям яких діють злочинці; високий рівень технічного забезпечення та кримінальний професіоналізм учасників; налагоджені контакти з кримінальними угрупованнями інших держав; наявність корумпованих зв'язків в органах державної влади та місцевого самоврядування, судовій та правоохоронній системах як України, так і інших країн, на які поширюється їхня злочинна діяльність; створення системи захисту від соціального та правового контролю, конспірація, розвідувальна та контррозвідувальна діяльність.

Звернено увагу на характерну ознаку діяльності транснаціональних злочинних угруповань, пряме проникнення до правоохоронних та контролюючих органів з метою: ухилення керівників і учасників угруповань від кримінальної відповідальності за допомогою депутатської чи суддівської недоторканості або іншого високого посадового становища; нейтралізації слідчих та розшукових заходів, які можуть проводитися правоохоронними органами за фактами вчинення злочинів такими угрупованнями, – завдяки неправомірному втручанням корумпованого керівництва цих органів у процес розслідування (або на більш ранніх етапах правоохоронної діяльності); забезпечення нових можливостей для збільшення злочинного доходу, полегшення доступу до фінансових ресурсів; виходу на нові ринки збуту товарів і послуг; полегшення легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

7. Встановлено, що члени транснаціональних організованих злочинних угруповань поділяються на лідерів (керівників) угруповання, членів умовної середньої ланки та безпосередніх виконавців злочинів. Характерними ознаками лідерів і активних учасників транснаціональних організованих злочинних угруповань економічної спрямованості є: чоловіча стать, більш високий, порівняно із загальнокримінальними злочинцями, вік, часто відсутність кримінального минулого, високий соціальний статус, належний освітній та інтелектуальний рівень, відповідний рівень професійної підготовки, високий рівень знань і навичок у галузі інформаційних технологій, економіки, фінансів, міжнародної торгівлі, наявність досвіду зарубіжних поїздок, широке коло спілкування, високі комунікативні здібності, знання однієї або кількох іноземних мов. Учасники транснаціонального злочинного угруповання можуть бути громадянами різних держав.

8. Встановлено, що поряд із детермінаційним комплексом, характерним для організованої злочинності, специфічними детермінантами транснаціональної економічної злочинності є: глобалізація; формування стійкого попиту на товари та послуги, які можуть бути задоволені лише транснаціональними кримінальними структурами; географічне розташування та геополітичне становище України; дезорганізація роботи державних інституцій; безпідставна лібералізація законодавства щодо протидії злочинності.

9. Визначено, що типовими формами міжнародного співробітництва у сфері боротьби з транснаціональною організованою злочинністю є: 1) попередження і відвернення злочинів, щодо яких укладено спеціальні угоди між державами, у тому числі шляхом взаємного обміну інформацією про діяльність транснаціональних злочинних організацій і їх учасників, спільних оперативно-розшукових заходів, виявлення та усунення причин і умов, що сприяють функціонуванню організаційних структур транснаціональної злочинності; 2) взаємна правова допомога у розслідуванні, кримінальному переслідуванні і судовому розгляді справ про транснаціональні злочини – виконання процесуальних та інших дій (огляди, обшуки, допити, експертизи та ін.), складання, пересилка та вручення документів; 3) видача злочинців іншій державі або міжнародному органу для кримінального переслідування; 4) передача провадження у кримінальних справах – порушення кримінального переслідування проти особи на підставі клопотання іншої держави; 5) передача засуджених осіб для відбування покарання в державі, громадянами якої вони є або де вони постійно проживають; 6) сумісне вивчення причин та інших факторів транснаціональної економічної злочинності, а також обмін досвідом роботи поліцейських та інших правоохоронних органів; 7) підготовка кадрів, надання експертних послуг, постачання спеціальних науково-технічних засобів та надання матеріально-технічної допомоги іншим державам; 8) обмін оперативною, правовою інформацією тощо.

10. З метою оптимізації заходів протидії транснаціональній злочинності у сфері економіки запропоновано такі зміни та доповнення до законодавства:

– запропоновано доповнити статтю 255 КК України частиною 2 такого змісту: «вчинення дій, передбачених частиною першою з метою поширення своєї діяльності у сферу економіки інших держав, – карається позбавленням волі на строк від семи

до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна». Частина 2 чинної редакції ст. 255 КК України вважати частиною 3;

– запропоновано доповнити КК України статтею 436-1 «Дестабілізація національної економіки держави» такого змісту: «вплив на економіку держави для послаблення економічної незалежності з метою проведення агресивної війни або до розв'язування воєнного конфлікту, а також виготовлення матеріалів із закликами до вчинення таких дій з метою їхнього розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів – карається виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або позбавленням волі на строк до трьох років».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Полянська В. С. Транснаціональна організована злочинність у сфері економіки: сутність та ознаки. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2016. № 2. С. 167–170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2016_2_47.

2. Полянська В. С. Витоки і розвиток транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки в Україні. *Форум права*. 2016. № 5. С. 151–156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

3. Полянська В. С. Международные механизмы противодействия транснациональной организованной экономической преступности. *Международный научно-практический правовой журнал «Закон и жизнь» («Leges si Viata»)*. Кишинев, 2017. № 1/2 (301). С. 140–143.

4. Полянська В. С. Питання європейського співробітництва у протидії транснаціональній організованій економічній злочинності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. №3 (108). С. 67–79.

5. Полянська В. С. Кримінологічна характеристика особистості членів транснаціональних організованих злочинних угруповань економічної спрямованості. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 2 (16). С. 92–100.

6. Полянська В. С. Окремі аспекти попередження релігійного екстремізму і тероризму. *Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 вересня 2016 р.). К.: ГПУ, Нац. акад. прок. України, 2016. С. 272–274.

7. Некрасов В. А. Полянська В. С. Запровадження та подальший розвиток інституту викривачів. *Роль інституту викривачів у запобіганні та протидії корупції*: матеріали круглого столу (м. Київ, 2 листопада, 2018 р.). К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 99–103.

8. Некрасов В. А., Полянська В. С. Окремі нотатки щодо оцінки загроз тяжких злочинів та організованої злочинності за методологією соста. *Криміналістичні та кримінально-процесуальні засоби оптимізації досудового розслідування*: матеріали IV дистанційної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, (м. Одеса, 15 листопада 2018 р.). Одеса: «Юридична література, 2018. С. 40–43.

9. Буркаль В. С. Трансформація транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки в Україні. *Актуальні питання економіки, фінансів, обліку,*

управління та права: теорія і практика: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 22 грудня 2018 р.): у 3 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2018. Ч. 1. С. 18–19.

АНОТАЦІЯ

Буркаль В. С. Протидія транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь, 2019.

У дисертації сформульовано та запропоновано авторське визначення транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки як різновиду організованої злочинної діяльності у сфері легальної та нелегальної господарської діяльності. Розглянуто основні теоретико-правові основи протидії транснаціональній організованій злочинності. Висвітлено стан і рівень транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки в Україні. Дано кримінологічну характеристику транснаціональної організованої злочинності у сфері економіки та виокремлено ознаки транснаціональних економічних злочинів

Охарактеризовано напрями діяльності та особливості функціонування транснаціональних організованих злочинних угруповань у сфері економіки в Україні, дано кримінологічну характеристику особам, які є учасники транснаціональних організованих злочинних угруповань у сфері економіки. Проаналізовано загальносоціальні та правові заходи протидії транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки в Україні.

Досліджено правове забезпечення протидії транснаціональній організованій злочинності у відповідності до міжнародних конвенцій як спосіб запобігання злочинності у сфері економіки України.

Ключові слова: транснаціональна організована злочинність, організовані злочинні угруповання, злочини у сфері економіки, злочинні організації, протидія, запобігання.

АННОТАЦИЯ

Буркаль В. С. Противодействие транснациональной организованной преступности в сфере экономики. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Университет государственной фискальной службы Украины, Ирпень, 2019.

В диссертации сформулировано и предложено авторское определение транснациональной организованной преступности в сфере экономики как разновидности организованной преступной деятельности в сфере легальной и нелегальной хозяйственной деятельности. Рассмотрены основные теоретико-правовые основы противодействия транснациональной организованной

преступности. Отражено состояние и уровень транснациональной организованной преступности в сфере экономики в Украине. Дана криминологическая характеристика транснациональной организованной преступности в сфере экономики и выделены признаки транснациональных экономических преступлений.

Охарактеризованы направления деятельности и особенности функционирования транснациональных организованных преступных группировок в сфере экономики в Украине, дано криминологическую характеристику лицам, которые являются участниками таких группировок. Проанализированы социальные и правовые меры противодействия транснациональной организованной преступности в сфере экономики в Украине.

Исследовано законодательное обеспечение мер противодействия транснациональной организованной преступности в соответствии с международными конвенциями как способ предотвращения преступности в сфере экономики Украины.

Определено, что типичными формами международного сотрудничества в сфере борьбы с транснациональной организованной преступностью являются: 1) предупреждение и предотвращение преступлений, по которым заключены специальные соглашения между государствами, в том числе путем взаимного обмена информацией о деятельности транснациональных преступных организаций и их участников, совместных оперативно-розыскных мероприятий, выявление и устранение причин и условий, способствующих функционированию организационных структур транснациональной преступности; 2) взаимная правовая помощь в расследовании, уголовном преследовании и судебном рассмотрении дел о транснациональных преступлениях – выполнение процессуальных и иных действий (осмотры, обыски, допросы, экспертизы и др.), составление, пересылка и вручение документов; 3) выдача преступников другому государству или международному органу для уголовного преследования; 4) передача производства по уголовным делам – нарушение уголовного преследования против лица на основании ходатайства другого государства; 5) передача осужденных для отбывания наказания в государстве, гражданами которого они являются или где они постоянно проживают; 6) совместное изучение причин и других факторов транснациональной экономической преступности, а также обмен опытом работы полицейских и других правоохранительных органов; 7) подготовка кадров, предоставление экспертных услуг, поставка специальных научно-технических средств и предоставление материально-технической помощи другим государствам; 8) обмен оперативной, правовой информацией и тому подобное.

Ключевые слова: транснациональная организованная преступность, организованные преступные группировки, преступления в сфере экономики, преступные организации, предотвращение, противодействие.

SUMMARY

Burkal V. S. Countering Transnational Organized Crime in the Economy. – Manuscript.

The dissertation for obtaining the degree of Candidate of Law Sciences, Specialty 12.00.08 – Criminal Law and Criminology; Criminal and Executive Law. – University of the State Fiscal Service of Ukraine, Irpin, 2019.

The author's definition of transnational organized crime in the sphere of economy as a kind of organized criminal activity in the field of legal and illegal economic activity is formulated and proposed in the dissertation. The main theoretical and legal bases of counteraction to transnational organized crime are considered. The state and level of transnational organized crime in the sphere of economy in Ukraine are highlighted. The criminological characteristic of transnational organized crime in the sphere of economy is given and features of transnational economic crimes are singled out.

Characterized by the directions of activity and peculiarities of functioning of transnational organized criminal groups in the field of economy in Ukraine, the criminological characteristic of persons who are participants of transnational organized criminal groups in the field of economy is given. The general social and legal measures of counteracting transnational organized crime in the sphere of economy in Ukraine are analyzed.

Legislative support of measures to combat transnational organized crime in the responsibility of international conventions as a way of preventing crime in the sphere of Ukrainian economy is researched.

Key words: organized transnational organized crime, organized crime groups, crimes in the sphere of economics, criminal organizations, prevention, counteraction.

Підписано до друку 04.03.2019 р. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим.
Замов. № 432.

Видруковано в Університеті державної фіскальної служби України.
08205, Київська обл., м. Ірпінь, вул. Університетська, 31